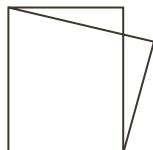

Marte Blikstad-Balas: Literacy i skolen

Klim, 2019, 156 sider

Anmeldt af Helle Rørbech, lektor, Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet

Literacy i skolen af den norske literacyforsker Marte Blikstad-Balas foreligger nu på dansk i forlaget Klims serie: Literacy & Læring. Den er oversat fra norsk af Mette Bak Bjerregaard efter *Literacy i skolen*, Blikstad-Balas, 2016. Bogen er velskrevet, upåklageligt oversat og giver læseren en klar, logisk og fremadskridende fremstilling af literacy som begreb, forskningsfelt og uomgængeligt perspektiv i fagdidaktisk praksis. Den er først og fremmest henvendt til lærerstuderende og lærere og er på én gang ambitiøs og modtagerorienteret i sin henvendelsesform.

Literacy i skolen består af fem kapitler, der fører læseren ind i og gennem et bredt og u håndterligt begreb og forskningsfelt på en kyndig og meget velopløst måde. I det første kapitel defineres literacy overordnet, og retninger inden for literacyforskningen og forskellige typer literacy introduceres. Kapitel 2 fokuserer på literacy som sproglig socia-

lisering og på, hvordan elevens forskellige baggrunde præger deres muligheder for at få adgang til skolens tekstpraksisser. Tredje kapitel handler om de literacypraksisser, der er knyttet til en digitaliseret verden og til mange børn og unges hverdags erfaringer med tekster og tekstpraksisser. I det følgende kapitel om skolens literacy retter Blikstad-Balas et kritisk blik mod skolens dominerende læringssyn, undervisningsformer, tests og læremidler. Hun peger på de potentialer, digitaliseringen af skolen tilbyder i form af adgang til en mangfoldighed af tekster, der kan supplere læremidlernes teksttilbud og udvide lærernes didaktiske muligheder. Og samtidig viser hun med henvisning til en række studier, at digitaliseringen også betyder, at individuelle tekstpraksisser, som ikke nødvendigvis er relaterede til skolens literacies, bliver en del af elevernes skolehverdag. Bogens sidste kapitel rummer en række bud på, hvordan lærerne kan arbejde med at give eleverne adgang til faglige literacies på

måder, som forsøger at adressere både mulighederne og udfordringerne i den digitaliserede skole.

Det virkelig fine ved dette eksempel på seriøs og velskrevet forskningsformidling er, at bogen er ambitiøs på sine læsers vegne. Efter hvert kapitel følger anvisninger på udvalgt international literacyforskning til brug for yderligere læsning og studier fx i forbindelse med bacheloropgaven på læreruddannelsen. Samtidig er bogen meget bevidst om sin fremstillingsform. Hvert kapitel indledes med små tekster af førende norske literacyforskere. Atle Skaftun, Kjell-Lars Berge, Dagrún Skjælbred og flere andre forskere formulerer kort og prægnant pointer eller dilemmaer inden for det område af literacyfeltet, som kapitlet omhandler. Der er fx tekster om begrundelser for literacyperspektivet, om elevens forskellige forudsætninger for at få adgang til skolens sekundær diskurs og om multimodale tekster og internettets aftryk i skolens didaktik og elevernes hverdag. Disse 'fremmede' stemmer bidrager til at gøre fremstillingen levende og placere Marte Blikstad-Balas' gennemgående fortællerstemme blandt andre norske literacyforskere. Bogens udsigelse og form matcher på den måde centrale pointer i kapitel 5 om literacy i skolen, hvor budskabet er, at eleverne skal stifte bekendtskab med andre tekster end fagenes læremidler for at komme omkring et fænomen fra flere perspektiver og med forskellige forfattere som guider. Et andet udtryk for bogens flerstemmighed er forfatterens løbende henvisninger til egne og andre forskeres studier og fund. Literacy i skolen har på den måde ikke den slørede udsigelse, som Blikstad-Balas peger på,

er problematisk i mange pædagogiske tekster (dvs. i didaktiske læremidler). Samtidig er bogen udtryk for et inkluderende og generøst syn på tekster i skolen og på det didaktiske arbejde med dem i forskellige fag. I det afsluttende kapitel, hvor Blikstad-Balas giver sit bud på, hvordan lærerne kan arbejde med forskellige strategier, der giver eleverne adgang til fagenes literacypraksisser, fornemmer man forskerens egen entusiasme i forhold til arbejdet med tekster og tegn og hendes didaktiske indsigt i det fagspecifikke arbejde med mangfoldige tekster. Kapitlet fremviser et didaktisk spektrum, som rækker fra arbejdet med fagspecifikke ord til undersøgelser af afsenderintentioner, kritisk stillingtagen og samtaler om og på tværs af tekster.

Denne anmelder er, som det fremgår, meget positivt stemt over for bogen. Et enkelt sted bliver jeg dog lidt anfægtet. Det drejer sig om fundene i to af Blikstad-Balas' egne studier, som bekymrer mig. Blikstad-Balas har i disse studier bl.a. lavet en undersøgelse af, hvad fire elever bruger deres pc til i en skoletime, hvor læreren laver klasseundervisning for hele klassen. Den procentvise opgørelse af elevernes tidsforbrug på tekstbehandling, læringsplatforme, sociale medier, ikke-faglige websteder, spil osv. er ikke ligefrem opløftende og bekræfter indtrykket af en udfordret skole, hvad angår elevernes adgang til andre tekster og literacypraksisser end dem, der aktuelt arbejdes med i klassen. Og uddragene af Blikstad-Balas' interview med de fire elever viser samtidig, at der ikke er noget, der tilskynder elevernes til ikke at gøre, hvad der umiddelbart forekommer dem naturligt, eller hvad de umiddelbart

har lyst til i timerne som fx at tjekke Facebook eller lave noget helt andet på deres computer.

Blikstad-Balas lader disse fund pege ind i kapitlets kritik af skolens videns transmitterende tilgang, hvor ambitionen synes at være, at eleverne kan gengive læremidlernes indhold med egne ord eller besvare testopgaver, der ikke kræver en dybere forståelse eller selvstændig stillingtagen. Og i kritikken af en skole, hvor lærerne stiller lukkede og ikke-autentiske spørgsmål i klassesamtalerne, og hvor læremidlernes sprogbrug og amputerede logik udgør en barriere for elevernes forståelse af fagenes literacies. Det er ikke et opmuntrende billede, Blikstad-Balas tegner af den traditionelle skoles kommunikationsformer, tests og læremidler. På den anden side synes de nye, individuelle og langt fra altid skolerelaterede tekstpraksisser, hun finder i sine studier, heller ikke at være vejen frem i forhold til at give eleverne adgang til skolens literacies eller for den sags skyld i forhold til deres demokratiske dannelse. Når det fælles faglige grundlag og engagementet i undervisningen eroderer, som fundene i Blikstad-Balas' studier viser, er der, synes jeg, endog grund til alvorlig bekymring – også selvom det på mange måder ikke var bedre i den præ-digitaliserede skole. Digitaliseringen i sig selv kan langt fra levere løsningen på skolens problemer. Tværtimod ser det ud til, at der kommer nye til, som må adresseres pædagogisk og didaktisk. Jeg ville derfor ønske, at Blikstad-Balas var gået et skridt videre i kritikken af de individualiserede tekstpraksisser og havde berørt nogle af de mulige konsekvenser for eleverne, for læreren og for fællesskabet i klassen eller havde peget på nogle opgaver for fremtidig forskning.

Blikstads-Balas skal imidlertid hverken stilles til ansvar for de udfordringer, digitaliseringen af skolen kan medføre på et generelt niveau, eller for de tekstpraksisser, hendes studier afdækker. Hvor hun er afdæmpet i sin kritik af de individuelle tekstpraksisser i elevernes skolehverdag, viser hun til gengæld sit didaktiske

engagement i elevernes adgang til skolens literacies i det sidste kapitels meget fine forslag og strategier. Strategierne sigter mod at opbygge et fagligt fællesskab omkring udviklingen af skolerelaterede literacies og rummer en række konkrete forslag, som eleverne forhåbentlig vil finde vedkommende og motiverende.

Den oversatte udgave af *Literacy i skolen* er en meget kærkommen bog til læreruddannelsen, til færdiguddannede lærere og til læsere med interesse for den verden af tekster, vi lever i.